

An abstract watercolor painting with vibrant colors like red, blue, green, and purple, overlaid with black scribbles and lines. The background is a mix of soft washes and sharp, energetic strokes.

Leven als uitgangspunt

Ik ben zelfoogster bij Boer Sil in Dwingeloo. Zelf woon ik in het nabije Diever aan de voet van het Drents Friese Wold. Tegen een vast bedrag per jaar oogst ik zelf van het land van Sil. En dat is veel: wel 50 teelten. Je oogst wat je nodig hebt aan groenten. Sil heeft aan de rand van het Dwingelderveld zijn tuinderij in combinatie met ca 10 ha granen (spelt, haver etc.). Op dezelfde locatie heeft zijn partner, boerin Saar, een schapenmelkerij in opbouw.

Ik ben onder de indruk van Sil zijn opgewektheid, levenslust en werkkraft. De plek waar hij boert is paradijselijk, met iedere zomer een deel van het land geheel bestemd voor vogels en insecten. Ik voel me daar midden in het leven staan en tegelijk zie ik hoeveel inspanning er nodig is om 'een kropje sla' te telen en te verkopen.

Sinds een aantal maanden werk ik op vrijdagmiddag bij Sil, ik wilde schrijven 'als vrijwilliger' maar zo voelt het niet voor mij. Ik maak met anderen bestellingen klaar, richt de groentekraam in voor de markt op zaterdag en laad de bus in. De groentekraam is een toonbeeld van overvloed in kleur en variëteit. Soms is ander werk noodzakelijk zoals in de zomer toen de Coloradokever tussen de aardappels moest worden uitgeplukt.

Ik voel me langzamerhand onderdeel van een gemeenschap die verenigd is rond dat land met de boer als vanzelfsprekende spil. Voedsel is leven en hier wordt levend voedsel geproduceerd, omdat de bodem ieder jaar beter wordt en de levendigheid waarmee het erf en het land wordt bevolkt toeneemt. Ik kan gerust zeggen dat Sil naast boer daarmee ook sociaal ondernemer is.

De overvloed die het systeem zon-aarde produceert is waarneembaar bij de vogels, insecten en het gewas. De trilling en zinding vooral in de zomer van de grote energieën die ons uiteindelijk voeden en wat het Leven leven doet.

In mijn professionele bestaan houd ik mij als adviseur duurzaam landgebruik ook bezig met het systeem zon-aarde. Ik maak daar nog regelmatig verdiepingsslagen in. Het besef dat alles wat we aanraken, eten of ge-

bruiken daar het resultaat van is. Het oogsten, klaarmaken van bestellingen of het inrichten van de groentekraam helpt daar enorm bij.

Vrijwel alles aan de huidige gangbare landbouwpraktijken baart mij grote zorgen. Niet alleen zorgen maar vaak ook pijn en verdriet. Er gaat zoveel verloren aan schoonheid, landschap, biodiversiteit en natuur. Onuitsprekelijk soms. Maar al die zorgen verdwijnen als sneeuw voor de zon als ik aan het werk ga, ook al is de intensieve landbouw in de wijde omgeving nadrukkelijk aanwezig. Het enige wat telt als ik er ben, is het werk en de mensen. Landbouw gaat voor mij over land en samenleven. Ik noem dat de basiseconomie van een gemeenschap waarbij economie uitwisseling is.

Boerin Saar vertelde me onlangs dat ze iedere dag om half vijf op staat om de schapen te melken. Vaak zijn ze pas laat in de avond klaar met werken. Een werkweek van 80 uur (of meer) is normaal. Maar volgens Saar is

*burger-boer
deelgenoot*

het geen werk maar een manier van leven. Met enige jaloezie hoor ik dat aan. Op zo'n moment kijk ik met enige gêne naar mijn eigen werk, waar ik weliswaar regelmatig genoegen in schep, maar wat geenszins mijn manier van leven is of was. Tegelijk word ik ook ontzettend blij van die uitspraak; dat er dus iemand is die zó in het leven staat. Hoewel Sil en Saar beiden hun bedrijf hebben en er hun bestaan mee opbouwen doen ze dat

ook door te delen. Daarom voel ik me geen vrijwilliger maar mede-deler; deelgenoot. Het is een praktische invulling van het begrip wederkerigheid. Al schrijvende is me dat duidelijk geworden. Op deze manier is voedsel niet het primaat van een anonieme financieel-economische sector maar van mensen, van een lokale gemeenschap. Door het (opnieuw) samengaan van burger en boer brengen we een basis terug in de samenleving. Ik zou het woord burger overigens willen vervangen door (mede)bewoner. Bewoner van land binnen een gemeenschap. Dat brengt ons al heel dicht bij elkaar.

We vullen de groentekraam en ondertussen zijn er diepgaande gesprekken (over persoonlijke kwesties zoals ziekte of verdriet of de pijn van de intensieve landbouw) of worden er goede grappen gemaakt. Er is geen haast, toch wordt er lekker doorgewerkt en dat ontspant. Er is daadwerkelijke interesse in elkaar. En, *last but not least*, zie ik een grote verscheidenheid aan kennis bij de mensen: kunst, gezondheidszorg, yoga, natuur, voeding, psychologie, ambachten, etc. Het is er allemaal en ik kom ze allemaal tegen: in zo'n gemeenschap wil je toch leven?

Jos Verheul is adviseur duurzaam landgebruik en ziet een toekomst die *biobased* en vegetarisch is.

